

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Հ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ՅԵՎ ՆԻՍԱՆԴ

ԶԱՏԿԻ ԴԵՄ

(Քեզեք զեկուցողների համար)

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ – 1930

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

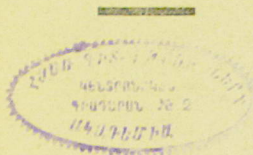
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

ԶԱՏԿԻ ԴԵՄ

(Փեզեր գեկուցողների համար)

A $\frac{T}{410x}$

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ — 1930

Հրատ. № 1284

Գրառեպ. № 5097 (բ) Պատվ. № 427 Տիրաժ 3000

Պետհրատի Յերկրորդ տպարան, Յերևանում.

ԸՆԴԴԵՄ ԶԱՏԿԱԿԱՆ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐԻ, ՀՆԳԱՄՅԱԿԸ ՉՈՐՍ ՏԱՐՈՒՄ ԼՈՁՈՒՆԳՈՎ

1. Առաջիկա հաճապատկական կամպանիան պիտի կրի քաղաքական, մարտական բնույթ: «Ջատիկը» վաղուց և ինչ նախապաշարասովում եր մեր դասակարգային թշնամիների կողմից և լինելու չե՝ նեպմանական-կուլակային դասակարգի, սրանց առաջնորդ Դաշնակցության կրոնի դրոշի տակ կատարած դիմադրություն մի փորձ ընդդեմ Խորհրդային Հայաստանի արագատեմալ ինդուստրիացման, գյուղատնտեսություն կոլեկտիվացման, կուլտուրական հեղափոխության ու լայն բանվորա-գյուղացիական մասսաների ստեղծագործ շինարարություն:

2. Գարնանացանի կամպանիային, գյուղատնտեսության հին ձևերի ու աղքատության դեմ ուղղված մեր հարձակմանը՝ չեկեղեցին ու կրոնը դիմադրում են նախ պրոպագանդով և ապա բացարձակ հակախորհրդային վտանձվածություններով:

Պրոպագանդի հիմնական նպատակն է՝ դարեր շարունակ մոլթ ու խավար գյուղացիությունը «քրիստոսի լուսո ճամբան ցույց տալ» — այն է՝ «հույսդ բարձրալի, ամենակալի վրա դիր», «աշխարհային հանցանքներից» — «արնառանցանից, կոլխոզներից, կոմկոլսակցությունից, կոմսոմոլից հեռու. մնալ, վրովհետև — «մենք միայն հյուսիս ենք աշխարհում»,

«քո յեղբայրները յերկնային կարճ ճամպի ուղեկիցներ են միայն, վոր գնում են հավիտենական կյանք...»։ Եւ ինչ կարիք կա պայքարել կուլակի, շահագործողի դեմ («խաղաղությո՛ւն ամենեցուն»), ինչ կարիք կա հինը քանդել, նրա տեղ սոցիալիստական նոր կյանք ըստեղծել...

Ահա յեկեղեցու «քարոզները»—հիմնական առանցքը։

Բացի այս ծավալուն պրոպագանդից, յեկեղեցին միացած արտասահմանի շալիոնտի և ներքին հակահեղափոխական ուժերի հետ, ամեն ինչ անում է, քաղաքական և տնտեսական հարվածներ հասցնելու մեր վերելքին։ Ահա փաստեր. վերջերս եր, վոր Ուկրայնայում բացվեց խոշոր հակահեղափոխական կադմակերպությունը—«Ուկրաինայի ազատազրման միությունը», վորի ղեկավարներն ելին նախկին Պետլուրովյան միևիստը՝ ՇեՅրեմովը, շեպիսկոպոս՝ Չեխովըսկիճ և քաղմաթիվ գեներալներ, պոլիտիկոններ։

Ուկրաինայի և Ռուսաստանի մի շարք քաղաքներում, անցյալ սեպտեմբերին, բացվեցին «Ռուս ժողովրդի միության» սեվ—հարյուրակային վոհմակներ, վորոնց ղեկավարները ամենուրեք յեպիսկոպոսներն ելին։

Լենինգրադում Պետքաղվարչությունը հայանաբերեց «վոսկրեսենիյ» հակահեղափոխական միությունը, վորը սերտ կապ ունեւր. Պարիզի ցարական եմբզրացիայի հետ և նպատակ եր դրել կործանել խորհրդային իշխանությունը, տերրորներ կատարել և այլն։ Միջին Ասիայում, մուսուլման հեգեմորականությունը անդիական վոսկու ոգնությամբ Ավղա-

նխատանի հարեան շրջաններում հակապական պրո-
վակացիա չեր ծավալել: Ադրբեյջանում նույնպես բաց-
վեց պանիսլամական հակահեղափոխական կազմակեր-
պություն, վերի անդամների 90 տոկոսը մոլլաներ
էին:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ Դաշնակցու-
թյունը սկսել և ավելի ուժեղ թափով ոգտադրծել
յեկեղեցին:

Յեկեղեցին միակ լիզալ ասպարեզը լինելով,
ներա խորաններում թաղնված դաշնակ-կուլակային
տարրերը, պրովակացիաներ են տարածում՝ պատե-
րադմի, «նեղն ընկնելու», «գալիք սովի», գլուխ-
ցիության ունեցած-չունեցածը գրավելու և ալլնի մա-
սին: Բազմաթիվ փաստեր կան, վեր յեկեղեցին դաշ-
նակների հետ միասին՝ խանդարում և հարկային դոր-
ծը, զինակոչերը, փոխառությունները և այլ հակա-
խորհրդային դավեր ու վոտնձգություններ և լարում:

Մշուս կողմից, վերպեպլի արտասահմանի զս-
նադան յերկրներում ցրված բազմաճաղար հալ աշ-
խատավորության համակրանքը, անկեղծ ձգտումը
սատեցնի դեպի Խորհրդային Հայաստանը, Դաշնակ-
ցությունը պրովակացիաներ և տարածում, թե բալլ-
շիկները Նշմիածնին հալածում են, «Նշմիածինը սո-
վամահ է», թե «Մայր Աթոռը Նշմիածնից Սուրիա յե
տեղափոխվելու» և ալլն: Պրովակացիայից բացի՝ նաղդ
նպատակ էլ կա. «սովամահ Նշմիածնին» ոգնելու
պատրվակով՝ հանգանակություն են տնում և հակա-
խորհրդային դավերի համար տալիս դաշնակ խմբա-
պեաներին:

Հայտնի յե, վեր Նշմիածնին էլ իր վեղարավոր

կոնսուլներին (աշտպես կոչված թեմական տուճնորդներին) միջոցով արտասահմանում միշտ ունեւ կն Դաշնակցութեանը. — (Մեղիք. Թաւազաճ Պարսկաստանում, Յիւալը Ամերիկայում և այլն) դեռ թարմ ե մեր հեղափոխութեան պատմութեան մեջ, չեկեղեցու խաղացած սև հաւառաշատաւորական գործը: Ամենայն հայոց կաթողիկոսի 1920 թ. մայիսյան ապրաստամբութեան աւթիվ հրատարակած կոնգակը գրում էր. — «Մենք, ինչպես և մեր չեղանկահիշատակ նախնիքները, վոր աշխատանք են թափել տաճկահայ գատի համար, լավ որերի հոգսի աւնկալութեամբ, չենք կարող անտարբեր մնալ աշտ նեղ բոպեններին: Անհայտ, անորոշ գաղափարներով տարված մարդիկ, դավեր են լարում՝ պայթեցնելու անկախ Հայաստանի գաղափարը: Պետք ե համախմբել հայրենի հանրապետութեան պաշտպանութեան գործի շուրջը, փրկել հայրենիքը...»

Հետագայում, 1921 թ. փետրվարի ավանտյուրայի ժամանակ հարյուրավոր տերահերներ խաշն ու մաուզերը ձեռքներին, պայքարում էյին՝ հանուն Դաշնակցութեան:

Հայ Ղլուսավորչական» յեկեղեցուց հետ չի մնացել նաև «կաթոլիկ ուղղափառ» յեկեղեցին, վորի պետն ե Հոռմի պապը և վորն աշտոր (Պիոս 11) իր կոնգակով «խաշակրոց արշավանք» ե քարոզում Խորհրդաշին Միութեան դեմ: Սյդ կաթոլիկ յեկեղեցին ուներ Անդրկովկասում իր գործակալները, հանձնաս կաթոլիկ վարդապետներին, վորոնք սև աշխատանք էյին տանում ընդդեմ պրոլետարիատի, հակահեղափոխական աւտով գործ կատարում, իրենց դավերով ու շպիոնաժով սպասարկում ԽՍՀ Միութեան դեմ պա-

տերազմի պատրաստվող միլիտարիստներին ու կապիտալիստական պետութլուներին: Այդ տերահռչակ հակահեղափոխականների շարքին են պատկանում «սուրբ հայրեր» Տեր-Աբրահամյան, Բազրատյան և Ակինյան, վորոնք իրենց պապի, Պիոս 11-ի ողհնութլամբ և ֆաշիստական պետութլուների վոակիներով կաշառված՝ հակախորհրդային պրոպագանդելին մղում մեղանում: Կաթոլիկ պապի այդ գործակալները գուշակութլուներ են անում, թե Խորհրդային իշխանութլունը քայքայվում է և մոտիկ է կործանումը, վորից հետո կլինի «մի հոտ և մի փարախ», իմա պապի գլխավորութլամբ: Մյուս կողմից Վատիկանի այդ սևագլուխ դավադիրները իրենց գաղտնի գործելակերպով աշխատում եյին իկատար ածել պապի և կաթոլիկ կարդինալների (արքեպիսկոպոսների) քաղաքական ծրագրները, այն է Մերձավոր Արևելքի և մասնավորապես Անդրկովկասի ժողովուրդները դարձնել մի զենք արևմտյան պետութլուների ձեռքին: Այդ նպատակով նրանք գաղտնի լրտեսութլամբ եյին պարասում, զրպարտիչ ինֆորմացիա մատակարարում Հոովմի ֆաշիստական չեկեղեցուն:

Ահա ինչո՞վ եյին զբաղված «քրիստոնեական սեր» և բարոյականութլուն քարոզող սևագլուխները: Կրոնը, չեկեղեցին նրանց համար մի շիրմա չեր, վորի հետևը դարան մտած՝ նրանք նյութում եյին մի սև գործ ընդդեմ աշխատավորութլան և ջանքեր թափում շահագործողների առաջաված ուժիմը նորից վերականգնելու:

Ահա այս փաստերը ամենից առաջ ապացուցում են, վոր հակակրոնական աօխառացներ չալիս բարձի կամ պատհան ձեվով, նա մեր հասարակական-բազմաբան աօխառացների մի ելմեական բնագա-

վառն եւ Հակակրօնական աշխատանքը պիտի լինի մարտական, և մյուս կողմից ճկուն, տեղի կոնկրետ պայմաններէ հաշվեառման հիման վրայ Մարտնչող Անաստվածներէ Միութեանը պիտի դառնա հզոր և մասսայական մի կազմակերպութեան: Նրա ղեկավար մարմինները և բոլոր բջիջները պիտի ամրապնդվեն, կուսակցութեան ղեկավարութեամբ, կոմսոմոլի և պրոֆմիութեաններէ գործնական աջակցութեամբ՝ սխտեմատիկ և խորացրած աշխատանք պիտի ծավալվի լայն աշխատավորական մասսաներէ շրջանում:

Վճռական հարված պիտի տրվի այն աջ, ոպպորտյունիստական տեսակետներին, ըստ վերոնց՝ Թերազնահատվում և, ապաքաղաքական ու անվտանգար վերաբերմունք ցուցաբերվում դեպի հակակրօնական մարտական պայքարը:

Ներկա հակակրօնական կոմպանիայի հիմնական լողունները պիտի լինեն.—

— Ընդդեմ կրօնի, դեպի հեգամյակի 4 աստվա կասարումը,

— Զառկական ռոները վերածենք ինքզուստիացման օրերի:

— Զառկական հարբած ռոների փոխարեն ամբողջ գյուղացիական մասսաներով զարկ տալ զարեանացանի յեվ կոլեկտիվների ամրապնդմանը:

— Գյուղացիութեանը կոչ անել զատկական տոներին՝ ամբողջ գյուղի համար հասարակական կարեվոր աօխաթաններ կազմակերպել

— Քոչ մի գործաւթող, հարբեցող:

4. Միայն դասակարգային կռիւի, միայն Կոմսոմոնիստական կուսակցութեան ղեկավարութեամբ, միայն սոցիալիստական շինարարութեան միջոցով, հըն-

գամյակի ուղիով ե, վոր Խորհրդային Միութիւնը արագատեմպ թափով հասնելու չի և անցնելու կապիտալիստական պետութիւններից: Հնգամյակը ծածկելու չե յերկիրը գործարանային հսկաներով, տասնյակ հազարավոր կիլոմետր չերկաթուղիների ցանցով, բազմաթիվ ելեքտրոկայաններով, միացնելու չե ցրված, փոշիացած դլուղացիական անտեսութիւնները՝ կոլխոզներում, մեծ չափերով բարձրացնելու չե լայն բանվորական աշխատավորական մասսաների կուլտուրական մակարդակը: Հնգամյակի առաջին տարվա արդունքները կենդանի փաստեր են, վոր կոմկուսակցութեան ղեկավարութեամբ՝ մենք սրընթաց թափով առաջ ենք գնում սոցիալիզմի կառուցման ուղիով:

5. Մեր սոցիալիստական շինարարութեան հաղթական վերելքը վոչ թե կատարվել է կրօնի քարոզած «չերկիր խաղաղութիւն ի մարդիկ հաճութիւն» պայմաններում, այլ բուրժուա-կուլակային դասակարգի, նրանց սև դրոշ Դաշնակցութեան դեմ մղվող դասակարգային պայքարի պայմաններում: Յերկրի ինդուստրիացման, կոլլեկտիվացման հսկա հորձանքը վոչնչացնում է կապիտալիզմի մնացորդներն ու արմատները: Անշուշտ ինչպիսի շտապ սնդամ ել մեռնող դասակարգը կամովին չի զիջում իր դիրքերը և համառ ու կատաղի դիմադրութիւն է ցույց տալիս սոցիալիստական արշավին պայքարում: Այդ հակառակորդ դասակարգը և նրա կուսակցութիւնը, ֆաշիստ-դաշնակները լայն կերպով ոգտագործել են և պիտի ոգտագործեն կրօնը: Չե՞ վոր կրօնը, կապիտալիզմի հիմնաքարերից, հազարավոր տարիներ շահագործման շղթաներն ամրապըն-

դող զենքերից մեկն է: Յեկեղեցին իր շուրջը համախմբած «նախկին մարդկանց»—Փարաշավոր ու մառուղերիստ—դաշնակ լեռնազորական խորհուրդներով», ալսոր մի դիմակ է, վորի հետևում կուլակային—դաշնակցական տարրերն իրենց դործն են կատարում, ավելի քան չերբեք դրանց ադիտ-պրոպն է հանդիսանում:

6. Մեր սոցիալիստական արշավը, վոչ միայն յերկրի ներսի նեղմանական-կուլակային դասակարգի կատաղի դիմադրութեանն և հանդիպում, այլև խորհրդային Միութեան վճռական վերելքը ինդուստրիաման ունաներով, միլլիոնավոր դպրադպրութեան կուլեկտիվացման ուղղութեամբ, մահացու հարված է իմպերիալիզմի՝ վորը հույսը կարած ԽՍՀՄ-ի «կապիտալիստական խաղաղ վերասերումից», շպլոնաժի, ռադմական ավանտյուրաների, ֆլասարարութեան, տնտեսական ու ֆինանսական բռնկադպի, չերվոնեցների կեղծման ու անվերջ, անսահման պրոպագանդաների միջոցով դուրս և գալիս ԽՍՀՄ-ի դեմ: Մյուս պատճառը ներկայումս ծավալվող հակախորհրդային կամպանիայի արշունոտ վոտնձությունների, դա Ամերիկայում և ամբողջ կապիտալիստական աշխարհում իմպերիալիզմի հիմքերը ցնցող համաշխարհային տնտեսական կրիզիսն է: Արդեն այնքան սրվել են կապիտալիստական պետությունների ներքին և արտաքին հարաբերությունները, վոր պացիֆիստական անվերջ համագումարների, «զինաթափման» կոնֆերանսների քողի տակից միանգամայն պարզ կերպով յերևում է համաշխարհային արշունոտ մոլոխի դեմքը:

Ներքին հակասություններից, գործադրելութեան

(20 միլիոն) և սովի մեջ հեծող միլիոնավոր պրոլետարական և գաղութային մասսաների հորձանք ավող հեղափոխական վերելքից սարսափահար, համաշխարհային խաղերիալիզմը, կատաղության փրփուրը բերանին, «խաչակրաց արշավանք» և կազմակերպում խորհրդային Միության դեմ: Դա նշանակում է հաստրակական կարծիք և մշակում, իդեոլոգիական հող և պատրաստում, խանդարելու սոցիալիզմի շինարարությունը ԽՍՀՄ-ում: Շաբաթներ ե, ինչ Հոսմի Պիոս 11-րդ պապի հրամանով, բոլոր ազգի և բանգի չեկեղեցիներում, կոստյուներում, տաճարներում, սինագոգներում, բուրժուազիայի, նրա վոսկեմեդալ ոֆիցիերներին բրիլիանտավոր, դեկորավոր: և կիսամերկ կանանց ու նույն դերը կատարող սոցիալ-ֆաշիստներին, մասնակցությամբ՝ մաղթանքներ են կատարվում ԽՍՀ Միության դեմ: Այդ մաղթանքները, վոչիմ միտք ունեն կրոնի և խղճի ազատության իբր թե բռնադատման դեմ չենել, այլ աչդ մաղթանքը և պապի կողմից սկսած ամբողջ խաչակրաց արշավն անմիջորեն ղեկավարում են հմուտ դիպլոմատները, վորոնք շատ լավ համոզված են, վոր խորհրդային հսկան չի կարելի տապալել՝ Պոպս-Պետրոս սրբերին, կույս Թերեզային բողոքելով, խաչ ու խաչվառով, խուսգ ու մոմով:

Բուրժուական քաղաքագետները, ռազմագետները գիտեն, վոր խորհրդային Միության դեմ դուրս գալու համար, ամենից առաջ հարկավոր են մասսաներ: Դրա համար ել կապիտալի տուգորից սկսած, մինչև Հոսմի Պիոս 11-րդ պապն ու Անգլիայի Գեորգ-Յոթերի արքեպիսկոպոսն ու Խլբանկան, սոցիալ-ֆաշիստ Հիլերգիմեներն ու Ոսոս Բաուերները միայն

մի ուղղութեամբ են աշխատում՝ աշխատավորութիւնը, մեղշանութեան լայն զանգվածները, համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամից քայքայվող մանր բուրժուական մասսաները «բարոյապետ» վոտքի հանել, «խաչակրաց արշավ կազմակերպել» ԽՍՀՄ դեմ: Իսկ հետագայում ել՝ մի նոր պատերազմ, ինտերվենցիա լարել ԽՍՀՄ դեմ:

7. Ինչպես հայտնի յե՝ միջազգային սոցիալ-դեմոկրատիան ամիսներ ե, ինչ ամենաապօրինի կերպով մասնակցում ե իմպերիալիզմի նյութած հակախորհրդային արշավին և սոցիալ-դեմոկրատիան ամեն տեղ ել լեռանդուն մասնակցութիւն ունեցավ «խաչակրաց արշավին»: Այսպես, ֆրանսիական «սոցիալիստները» Լեոն Բլյումի յեմ Ռոզենֆելդի ղեկավարութեամբ կուտակովչինայի առթիւ պահանջում եյին կառավարութեանից դիպլոմատիկական հարաբերութիւնները կտրել ԽՍՀՄ-ից: Բելգիական «սոցիալիստներն» ահադին հակախորհրդային կամպանիա սկսեցին խորհրդային եքսպորտի դեմ: Իսկ գերմանական սոցիալ-ֆաշիզմը՝ ամենակատաղին ե. «Նոսկեյի-Ջեվեբիցի-Յերգիբելի արյունառուշտ կուսակցութեանը, վոր ներկայումս «հանրապետութեան պաշտպանութեան» քողի տակ պաշտպանում ե մոնարխիան» — գլխատում հեղափոխական — մասսաները, հալածում նրանց առաջնորդ մարտական Կոմիլուսը, այդ կաղերական կուսակցութիւնը «խաչակիրների» առաջին շարքերումն ե կանգնել ալժմ: Արդեն ներքին գործոց մինիստրը կեղտոտ մեղադրանք ե բարձում Բերլինի մեր առևտրական ներկայացուցչութեան վրա, վոր իբր թե նա ակտիւ կերպով մասնակցել ե հարվածային կոմունիստական

գումարաւորուելու կազմակերպման գործին: Այս պրո-
վակացիայի ջախջախումից հետո, «Ֆորմերտսը» հայ-
տարարեց, վոր իբր ԽՍՀՄ սուբսիդիա չի տալիս Գեր-
մանիայի կոմունիստական մամուլին և բաժանորդա-
գրվել և «Ռոտե Ֆանե»-ին 5,000 ուրինակ:

Այս և անվերջ փաստերը դալիս են ասելու, վոր
համաշխարհային սոցիալ-դեմոկրատիան ծանր ուրեր և
ապրում: Այժմ, իբր խոշոր բուրժուազիան բոլոր մեծ
պետութլուհներում սոցիալ-դեմոկրատիայի ձեռքով և
իրականացնում կապիտալիստական դաժան ռացիոնա-
լացումը, տնտեսական կրիզիսի ծանր հետեանքները,
լայն պրոլիտարական մասսաների հեղափոխական վե-
րելքին ալեւ չի կարող պատնեշ կանգնել սոցիալ-Ֆա-
շիզմը, նա փորձում և իր հին միջոցը՝ աշխինքն իր
յերկրների ներսը ծավալվող ու հորդացող դասակար-
գային կռից մասսաների ուշադրութլուհը շեղել դե-
պի «համաշխարհային կուլտուրային» սպառնացող բայ-
կիզմը, դեպի «խաչակրաց արշավանքը», «խղճի ու
կրոնի բռնադատման յերկրի» ԽՍՀՄ-ի դեմ:

8. Այժմ կարելի չի ասել, վոր Պիոս 11-րդ պա-
պի ու իմպերիալիստական դիպլոմատիայի և նրա աշ-
տիվ գործակից սոցիալ-Ֆաշիստների կողմից կրոնի դրո-
շի տակ կատարվող աչդ հակախորհրդային կամպանիան
վիժեց: Նույնիսկ բուրժուական լրագրները («Մորնինգ
Պոստը» և ալն) փաստերով պնդում են, վոր շատ հա-
վատացիաւոր բոյկոտի լին յենթարկում մաղթանք-
ները, բազմաթիվ քաղաքներում, հենց լեկեղեցիների
մեջ բանվորները բողոքել են, խանգարել հակախոր-
հրդային քարոզները: (Լանկաշիրում, քրոդի ժա-
մանակ մի բանվոր հայտարարում և. — «Յես բողոքում

ևմ, այն ստի դեմ, վոր դուք տաքածոււմ եք: Դա քաղաքական սուտ ե, վոր ուղղված ե խՍՀՄ մեր ընկերների դեմ: Մենք կալաշտպանենք նրանց, յեթե վորեւ մեկը հանդգնի ձեռք մեկնել նրանց»: Այս նշանակում ե, չնայած, վոր պապի և բուրժուազիայի ձեռքին դտնվում են միլլիոնավոր լեկեղեցիներ, ամբողջ մամուլը, ռադիոն, կինոն, թատրոնները և մասսաներին մոլորեցնելու գնք դարձրած այլ և այլ միջոցներ, աչնուամենայնիւ—հակախորհրդային լեկեղեցական այդ կամպանիան չտվեց նրա հեղինակների ազնեկալած արդոււնքները:

Այդ կամպանիան տապալնցին ամբողջ տշխարհի Կոմմունիստական կուսակցությունների ղեկավարությամբ փողոց դուրս չեկած միլլիոնավոր պրոլետարական բանվորները, վորոնց նպաստեցին խորհրդային Միության բարեկամների ընկերությունները և պրոլետարական ազատամիտները միությունները:

«Խաչակրաց արշավանքին» ճակատ տվող պրոլետարական մասսաներն այսոր մի կողմից՝ հսկայական չափերով ամբապնդում են հակալրոնական պրոպագանդը և մյուս կողմից՝ պայքարի մեջ ավելի ակտիվացած լայն մասսաները վճռականորեն պաշտպանում են խՍՀ Միությունը: (Ահա փաստեր.—կաթոլիկական վորջ Վիյեննայում՝ վիյեննացի 7.000 յերիտասարդություն հրաժարվել ե հաղորդությունից: Կարդինալ Պիֆֆելը ստիպված ե յեղել խոստովանել, վոր «միջանի տարի հետո՝ բոլոր տաճարները կվերածվեն կինոների և կոնցերտի սրահների, զանգակներն ընդ միշտ կլռեն»: Բազմաթիւ քաղաքներում բանվորները մասսայորեն հրաժարվում են լեկեղեցուց, մտնում հակալրոնական կազմակերպությունների մեջ):

Այս «խաչակրաց արշավանքը» մի անգամ ևս լայն պրոլետարական մասսաների առաջ մերկացրեց սոցիալ-ֆեաշիզմի գլխիկի դեմքը. (Ֆորվերտսի» մարտի 14-ի №-ում՝ մենշևիկ Գալերեն գրում ե. — «Վոչ թե կաթոլիկական լեկեղեցուն պիտի պատկաներ հակախորհրդային այս կամպանիայի ինիցիատիվան, այլ սոցիալ-դեմոկրատներին...»)։ Իսկ մեզ՝ խորհրդային Միության պրոլետարիատին և ամբողջ աշխատավորությանն այս կամպանիան վոգեկորություն ու մետաղյա վճռականություն ներշնչեց, վոր ավելի հետևողական կերպով պիտի առաջ տանել կապիտալիզմի արմատախիլ անհլու մեծ գործը, բուրժուա-կուլակային դասակարգի վոչնչացումը և սխտեմատիկ պայքարը կրոնի դեմ։

Մենք պիտի լինենք մարտական, զգաստ մեր դիրքերում, մեր Կարմիր Բանակը և միլիոնավոր պրոլետարական և աշխատավորական մասսաները միշտ պատրաստ պիտի լինեն, կրոնական կամպանիաների յետևից իր ատամները կըծառնող իմպերիալիստներին, դասակարգային թշնամուն, վճռական հակահարված հասցնելու։

Համաշխարհային պրոլետարիատը մեզ հետ ե. նա թիկունքից ամուր կհարվածի գազազած իմպերիալիզմին։ Համաշխարհային պրոլետարիատի հարենիքի միասնական ուժերով պաշտպանելու աչալընթյուն ու պատրաստակամության հետ միասին՝ մեզ անհրաժեշտ և խՍՀՄ ներքին ֆրոնտի ամբողջ լայնությամբ, անհողդողդ կերպով առաջ տանել լեռկրի ինդուստրիացման, գյուղատնտեսության կոլեկտիվացման, կուլտուրական հեղափոխության մեծ արշավը, ջախջախելով դասակարգային թշնամու ընդդիմադրությունը։

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՄ ԶԱՏԻԿԸ

(Պատմական ակնարկ)

Քրիստոսի հարության տոնի նշանակությունը

1. Ահա 20 դար շարունակ քրիստոնեական կրոնն ու յեկեղեցին տիրապետում են մարդկության մի վորոշ մեծամասնության մտքերի ու դպացմունքների վրա, կաշկանդում են հավատացյալների հոծ մասսաները ծիսական անմիտ պաշտամունքներով, սուտ հավատալիքներով, վայրենի նախապաշարումներով:

Քրիստոնեական կրոնը դանադան թագավորների ու իշխանավորների ջանքերով հայտարարվել է պետական և գերիշխող մյուս կրոնների վրա: Այդ պետական դարձած քրիստոնեական կրոնի շնորհիվ՝ լերկրային թագավորները հռչակվեցին «աստծու ոճյալներ», վորոնք պետք է իշխեն լերկնային թագավորի՝ «աստծու անունից» և կառավարեն, իրենց տիրապետության ներքո պահեն ժողովրդին, «հավատարիմ հպատակներին»:

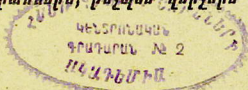
Այդ որվանից քրիստոնեական կրոնն ու յեկեղեցական հաստատությունները դարձան տիրապետող դասակարգի ձեռքին մի հզոր զենք, վորով նա սրբագործում եր, ասածու և յեկեղեցու որհնություն տակ եր առնում ամեն մի քաղաքական ճնշում, տնտեսական անխնա շահագործումն աշխատավոր մասսաների վերաբերմամբ: Կրոնական հավատալիքները, քարոշները, դավանաբանական ուսմունքները, յեկեղեցական արարողությունները, ծիսական հանդեսները, այդ ամենը ծառայում են մի նպատակի՝ պաշտպանել ու ար-

դարացնել շահագործող հասարակության գոյությունն ու իրավունքն և ներշնչել հնազանդություն, ստրկական կամակատարություն, շահագործվողներին, կեղեքվողներին:

Այդ ձևով հավատացյալներին կուրացնելու և իր ազդեցության ներքո պահելու միջոցներից մեկն էլ շահագործող դասակարգի և սրան սպասարկող հեգևորականության համար լեղել են յեկեղեցական տոները: Այդպիսի տոներն ահագին դեր են խաղում մեր ժողովրդական, մանավանդ գյուղական կենցաղում, հավատացյալ մասսաների վրա ունեցած հոգեբանական ազդեցությամբ, ռեակցիոն հետևանքներով ու հակահեղափոխական եյուլթյամբ: Ահա այս տեսակ տոներից մեկն էլ «Քրիստոսի հարությունը», կամ ինչպես ժողովուրդն և ասում, «Ջստիկն» է:

Ձ. Դարեր շարունակ քրիստոնեական աշխարհն ամեն տարի, գարնան սկզբներին տոնում է «Քրիստոսի հարությունը»: Քրիստոնեական կրոնի քարոզիչներն ու վարդապետները այդ տոնի շուրջը հյուսել են շինծու լեգենդներ, առասպելական պատմություններ ու անհեթեթ հավատալիքներ: Այդ ամենին ներանք հարմարեցնում են տոնական շքեղ հանդիսակատարումներ, խորհրդավոր ծեսեր, վորոնք աչք կապող ու շլացնող ձևերով գերում են հավատացյալ ամբոխի զգացմունքներն և ամրապնդում են կրոնական—յեկեղեցական ազդեցությունն:

Տերտերները, հիմնվելով ավետարանների վրա, հավատացնում են, թե Քրիստոսի հարությունը կատարված փաստ է յեղել, պատմական իրողություն է: Իսկ ավետարաններն, ինչպես վերջերս ապացուցեցին

գիտական ուսումնասիրությունները, 3-րդ, 4-րդ, նույն իսկ 5-րդ դարի գրվածքներ են, մեզ անհայտ հեղինակների ձեռքով կազմված, զուրկ պատմական իսկությունից: Այդ ավետարանները հանդիսանում են նախաքրիստոնեական հավատալիքներից, հեթանոսական կրոնական առասպելներից ու լեգենդներից հորինված ու վերամշակված ժողովածուներ, վորոնք, առաջին դարերի քաղաքիչների ու հոգևորականների ձեռքով հարմարեցվելով քրիստոնեական կրոնի սկզբունքներին, ծառայել են յեկեղեցական—կրոնական դասակարգի շահերին և դիրքի ուժեղացմանն հանդեպ քրմական դասի:

Ահա այդ ավետարաններին յեթե հավատանք, մեզնից 1900 տարի առաջ Հրեաստանում աշխարհ ե յեկել Հիսուս Քրիստոսը, վոր իբր թե աստծու վորդի յեր, չարչարվել, թաղվել ե և ապա յերրորդ որը հարություն ե առել: Դրանով իբր թե Քրիստոս քայել ե մարդկության մեղքերը, փրկել ե նրան աստծու անեծքից, իրեն զոհաբերել ե հանուն մարդկության: Քրիստոնյաները, հավատալով այդ առասպելական պատմությանը, կարծում են, թե Քրիստոսի հարության տոնը զուտ քրիստոնեական ե, վոր սահմանված ե ի հիշատակ «փրկչի» մահվան ու հարության:

Քրիստոսի հարության այդ գաղափարն, իբրև մարդկության մեղքերի ու փրկության համար անձնագոհությունը, դարեր շարունակ, մինչև այսօր ուսուցործում են յեկեղեցու և կրոնի միջոցով տիրապետող դասակարգերը, վոր կեղեքվող, ճնշվող աշխատավոր մասսաները հյու-հնազանդ, համբերող լինեն այս կյանքում, վորպեսզի փրկություն և յերջանկություն դրտ-

նին հանդերձյալ կյանքում: Մանավանդ նա նշանա-
կությունն է ստանում ախոր, մեր իրականության մեջ,
յերբ դասակարգային պայքարն աչնքան սրվել է թե
կապիտալիստական յերկրներում և թե մեզանում, յերբ
կառլիտալիստն ու կուլակն իրենց որհասական ժամերն
են ապրում և սոցիալիստական իր հսկա շինարարու-
թյամբ Խորհրդային Միության մեջ աշխատավոր մաս-
սանիւրը կործանում, տապալում են այն հնադարյան
հավատալիքներն ու տնտեսական կենցաղը, վորոնցով
կապիտալիստ-կուլակային դասակարգը գիտեր անար-
գել կեղեքել:

3. Սակայն տերտերների քարոզների հանդեպ՝
պատմագիտական ուսումնասիրությունները ապացու-
ցում են, վոր հարությունն առնող աստծու պաշտո-
մունքը ծագել է քրիստոնեությունից շատ-շատ դա-
րեր առաջ: Աստվածվորդու հարության գաղափարը չի
կարելի դուռ քրիստոնեական համարել: Տակավին հա-
զարավոր տարիներ քրիստոնեությունից առաջ՝ հեթա-
նոսական կրոնների մեջ գոյութունն ունելին նման
առասպելներ, այդպիսի հավատալիքներ, սահմանված
էյին տոնակատարման նույնպիսի հանդիսավոր ծեսեր:
Այդ ամենն այն ժամանակվա քրմերի, հեթանոսական
թագավորների, իշխանների և տիրող դասակարգերի
ձեռքում նույն զենքն էր, նույն միջոցը ժողովրդական
մասսաները հնազանդության մեջ պահելու, շահագոր-
ծելու համար, ինչպես և այժմ քրիստոնեական աշ-
խարհում:

Իսկ չիթե խորասուզվենք ավելի հնագույն նա-
խապատմական դարերը, յերբ մարդկային հասարակա-
կան խմբավորումները դեռևս չէյին հասունացել կրո-

նական սխառնմաների մշտական և խարխափում ելին սկզբնական հոգեպաշտության (անիմիզմի) ու մոգականության (մագիզմ) բնագավառներում, կտեսնենք, վոր այդ հնավուրց ժամանակներն ել գոյություն ունենր հարության գաղափարը: Ճիշտ այնպես, ինչպես վոր ներկայումս Ավստրալիայի, Աֆրիկայի ու Ամերիկայի վայրենի շատ ցեղերի մեջ, վորոնք յերեք վորեւ առնչություն չեն ունեցել քրիստոնեության հետ, հանդիպում ենք պրիմիտիվ ձևավորումով հարության գաղափարը:

ՀԱՐՈՒՅՈՒՆ ԱՌՈՂ ԱՍՏՎԱԾՆԵՐԸ

1. Հնագարյան Յեզիպտոսում գոյություն ունենր Ողիբիսի պաշտամունքը: Ողիբիսը, յեզիպտական կրոնի սկզբնական շրջանում, յերբ հավատալիքները գուտ բնապաշտական գույն ունեյին, համարվում եր հացի, բուսականության աստված: Սա սովորեցրել եր մարդկանց յերկրագործության և ընդհանրապես հողի մշակույթ: Համաձայն այդ կրոնական ավանդության՝ Ողիբիսին սպանում ե նրա յեղբայրը, չար Տիֆոնը, և մարմինը կտոր-կտոր անում: Ողիբիսի կինը, Իզիդան, վոր միաժամանակ նրա քույրն եր, վորոնում ե մարմնի այդ կտորները և, մեկիկ-մեկիկ գտնելով, թաղում ե: Իսկ վորդին՝ Հորուսը միացնում ե այդ թաղված մասերը և իր կախարդակոն ուժով կենդանացնում ե իր հոր մարմինը: Ողիբիսի այդ տոնը, վոր չտևում եր 5 օր, սկսվում եր նրանով, վոր տեղի չե ունենում հողի հանդիսավոր վարը, զոհաբերություն եր կատարվում, վորի ժամանակ մատաղացու կենդանին կտոր-կտոր հոշոտվում եր: Հանդիսակատարության գլխավոր

մասը կայանում եր նրանում, վոր իբր փնտուում են Ողիւրիսի մարմնի ցրված կողմերը և թաղում, ուրախանալով, վոր գտնվել են կորած մասերը: Այդ ժամանակ քուրմերը բարձրաձայն աղոթում եյին վոր Ողիւրիսը նորից կենդանանա և, հարուժուեն առնելով վերադառնա նոր ուժերով:

2. Նույնպիսի պաշտամունք կար հին Փյունի-կիայում, վորտեղ հանդէս ե գալիս նույնպիսի նշանակուլթյուն ունեցող աստված՝ Ադոնիս անունով: Վաղեմի փյունիկյան կրոնական ավանդուլթյունը պատմում ե, վոր նա վորսի ժամանակ սպանվել ե Վարաղից, և իշտարը, նրա սիրուհին դառնագին վողբում ե իր սիրեցիկ Սադոնիսի մահը: Ադոնիսի տոնը սկսվում եր վողբերով ու թաղման յերգերով՝ վոր ասում եյին կանայք: Սրանք վորոնում եյին և գտնում Ադոնիսին, այսինքն հանդիսավոր կերպով բերում եյին մոմից, տերրակոտից կամ այլ նյութից շինած, Ադոնիսին ձեւացնող մի խրովիլակ: Զանազան ծիսակատարումներով այդ խրովիլակը տանում եյին դեպի գետը կամ ծովը և նետում ջուրը: Սրանով վերջանում եր հանդեսի տխուր մասն, և ապա սկսվում եր հանդեսի յերկրորդ արարողուլթյունն ուրախ բացականչումներով, թե Ադոնիսը կենդանացել ե, նա համբարձել ե յերկինք...

3. Ադոնիսի նման աստված նույն պաշտամունքներով կար նաև Փուլպիայում (Փոքր Ասիա), վորտեղ նա հայտնի յեր Ատտիս անունով: Ատտիսի պաշտամունքը տարածվում եր ամբողջ Փոքր Ասիայում և Միջերկրական ծովի հին հունական կղզիների վրա, գլխավորապէս Լեսբոս, Քիոս, Կիպրոս, վորտեղ նա

հանդէս և գալիս հռչակալոր Դիոնիս անունով աստ-
ծու պաշտամունքի մեջ: Դիոնիսը համարվում էր լերկ-
րագործության, մանավանդ խաղողի և գինու աստ-
ված: Նրա տոնակատարումն, վոր որդիաստական բը-
նույթ ունէր, նույն հավատալիքներն ու գաղափարն
է պարունակում, ինչ վոր Ողբերսն ու Այդնիսը:

4. Հին Պարսկաստանում, քրիստոնեությունից
շատ-շատ դարեր առաջ, պաշտվում էր Միթրա (Միհր)
աստվածը: Միթրան համարվում էր բուսականության,
պտղաբերության ու արգասավորության աստված: Նա
ճանաչվում էր, վորպէս մարդկության փրկիչ, նա սպա-
նել է առասպելական ահւելի լեզին, վորի արյունից
գոյացել է լերկրային պաղարբերության ամբողջ ուժը:
Միթրայի պաշտամունքը խիստ մեծ չափերով տարած-
ված էր Փոքր Ասիայում, ուսկից անցել էր Հնոմ և,
այստեղ գերակշռող ազդեցիկ դեր խաղալով հեթանո-
սական դանազան կրոնների մեջ. մեծ ազդեցություն
է ունեցել նաև նոր ծագող քրիստոնեության հավա-
տալիքների վրա:

5. Նման աստվածներ նույնպիսի հավատալիքնե-
րով ու տոներով գոյութւյն ունեւին և այլ հնագուշն
հեթանոսական ժողովրդների մեջ Փոքր ու առաջավոր
Ասիայում: Ասորեստանում կար Թամմուզ աստվածը,
Բաբելաստանում—Մարդուկը, և այլն, և այլն:

6. Այս բոլոր հեթանոսական հավատալիքներն ու
պաշտամունքները՝ չարչարվող, մեռնող և հարութւյուն
առնող աստվածների մասին՝ գոյացել ու ծաղկել ելին
հողագործ և խաշնարած ժողովուրդների մեջ: Գարնա-
նամախ հետ աեղի ունեցող բնության արթնացումն,
նրա արգասաբեր ուժերի վերածնունդը և սրա հետե-

վանքով ձեռնարկվող լերկրագործական աշխատանքները դառնում են այն առանցքը, վորի շուրջն են կենտրոնանում նախնի կրոնական հավատալիքները:

7. Յեթե ուշադրության առնենք հեթանոսական կրոնների, հարություն առնող աստվածների անձնավորումները, կոհսնենք, վոր այդ աստվածները գրեթե կորցրիլ են իրենց նախնական այն դեմքը, վոր անձնավորում ելին բնության ուժերը՝ արևը, ցերմությունը, ջուրը, պտղաբերությունը, վոր այնքան հատուկ եր նախադարյան լերկրագործական հավատալիքներին: Հեթանոսական քուրմերը, պատկանելով արքայետոյ, շահագործող դասակարգին՝ իշխանական, կալվածատիրական տոհմերին, այդ լերկրագործական աստվածներին ել տալիս եյին դասակարգային բնույթ: Թագավորները, իշխանները հռչակվում ելին աստվածային ծագում ունեցող: Սրանց անսաման տիրակալության լենթարկվելու ելին ժողովրդական մասսաները, վորոնք անտրտունջ, ստրկական հրնադանդությամբ պետք ե տանելին ամեն մի բռնություն և անխնա շահագործում:

ՀԱՐՈՒԹՅԱՆ ՏՈՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ—ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅՅԸ

1. Քրիստոսի հարության տոնն իր հիւլթյամբ մի մնացորդ ե հնադարյան լերկրագործական տոնի: Նա իր ծագումով կրում ե զուտ տնտեսական—արտադրական նշանակություն, վոր սերտ կապ ե ունեցել լերկրագործ ու խաշնարած նախնական ժողովուրդների դարնանային դաշտային աշխատանքների հետ:

Գարնանամուտի հետ միասին կենդանանում և վողջ բնությունը, արթնանում են նրա արգասաբեր ուժերը, զորանում և արևի ջերմությունը և յերկարում լույսի տևողությունը: Նախնական մարդը հավատում էր, թե կա աստված, վորի զորությամբ բոնում են հացահատիկներն ու պտուղները, աճում բուսականությունը, բազմանում են խաշները: Բայց բնությունը ձմեռը մեռնում էր, հողն ել քնում էր և պտուղ չեր տալիս ու բուսականությունը վոչնչանում. բնական ալդ յերևույթները դրանց կապում էյին յերկրագործության, բուսականության աստծու մահվան և նորից կենդանանալու, հարություն առնելու հետ:

2. Այդ աստվածության բարի կամքն ու տրամադրությունը հայցելու, նրա պաշտպանությունն ու հովանավորությունը միշտ վայելելու նպատակով՝ նախնական յերկրագործն ու խաշնարածը սահմանել էյին հատուկ պաշտամունքներ ու տոներ: Այդ տոների մեջ անշուշտ ամենամեծ նշանակությունն էր ստանում աստվածների հարության օրը, յերբ բնության արթնացումով՝ ձեռնարկվում էյին դաշտային օշխատանքները և խաշներին ու անասուններին դուրս ելին հանում նոր կանաչող հանդեր՝ արածացնելու. դա մի սոմենտ է, վոր ուրախության, մեծ հյուսերի, տնտեսական ակնկալությունների բարձր զգացմունքներ էր ծնեցնում:

7. Այդ յերկրագործական աստվածները, ինչպես հավատում էր հնադարյան մարդը, բարի ելակներ էյին ծառայում էյին մարդկանց բարորությանն ու յերջանկությանը. նրանք իրենց կյանքը զոհաբերում էյին մարդկանց փրկության համար իրենց մահով քավում էյին նրանց մեղքերը:

Այդպէս ելին հնադարյան հեթանոսական կրոնները. և քրմերը մխիթարում ելին ճնշվածներին ու հարստահարվածներին, վորպեսզի նրանք չըմբոստանան տիրող կեղեքիչ պայմանների դեմ, հաշտվեն իրենց ստրկական, թշվառ վիճակի հետ այս աշխարհում, վորպեսզի «բարի աստվածները» փրկութուն և ազատութուն տան իւր աշխարհում: Այսպէս ելին հին աշխարհի բռնակալները, հարուստները՝ կրոնի ու քրմերի միջոցով՝ զսպում աշխատավոր մասսաների դժգոհութունն:

ՀԵԹԱՆՈՍԱԿԱՆ ՀԱՎԱՏԱԼԻՔՆԵՐԻ ՄՈՒՏՔԸ ՔՐԻՍՏՈՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

1. Հարություն առնող աստվածների մասին լեզած այդ հին հեթանոսական հավատալիքներն ու կրոնական պաշտամունքները դեռ այսօր եւ պտիպանվել են քրիստոնեական կրոնի մեջ:

Քրիստոնեցւոյութունն իր հլությամբ սինտետիկ կրոն է, մի խառնուրդ, համաձուլումն հին հրեական և վերոհիշյալ հնադարյան ժողովուրդների հավատալիքների:

Քրիստոնեցւոյան նոր կրոնն ընդունող նախկին հեթանոսները սնվել ելին իրենց դարավոր կրոնական հավատալիքներով, վորոնք ինքնաբերաբար սկսում ելին թափանցել նոր, քրիստոնեական կրոնի մեջ:

Քրիստոնեցւոյութունն սկզբնորում չունի իր սեփական պաշտամունքային ձևերն ու ծիսական արարողությունները: Միայն հետագայում նա սկսեց հետըզհետե յուրացնել ոտար ծեսեր, պաշտամունքային

աբարողություններ, վորոնք հատուկ եյին հեթանոսական, հարություն առնող սասմածների պաշտամունքին:

Ժամանակի ընթացքում այդ հեթանոսական բոլոր քրիստոսները մոռացվեցին, աղոտացան հավատացյալ նոր քրիստոնյաների հիշողության ու ավանդությունների մեջ, և մնաց միակ Քրիստոսը՝ Հիսուս անունով:

Սրան ապացույց և տյն, վոր քրիստոնեական Զատիկն, այսինքն Քրիստոսի հարության տոնը, սահմանվել և միայն 4-րդ դարում, իսկ մինչև այդ՝ քրիստոնյա յեկեղեցին չեր կատարում այս ամենը:

2. Այժ տոնվող Քրիստոսի հարության տոնի մեջ անփոփոխ մնացել և ու համառությամբ պահպանվել և այն նախնական հավատալիքը, տյն գաղափարը, թե գարնան արևադարձի հետ միասին արթնանում և, հարություն և առնում ամբողջ բնությունն իր արգասաբեր ուժերով:

Քրիստոնյա հավատացյալը շարունակում և կարծել, ինչպես և նախնադարյան հեթանոսը, թե, Քրիստոսի հարության տոնը ջերմեռանդ և ուրախ կատարելով, գտնում և միջոցներ կռվելու բնության յերկվութների դեմ, յենթարկում և ծառայեցնում և բնության ուժերն իր տնտեսական գործունեյության և իր կյանքի ապահով գոյության նպաստակներին:

3. Այս կրոնական հավատալիքի ու տոնակատարության տնտեսական—արտադրական նշանակությունը զարմանալի կերպով պահպանվել և մեր գլուղական ժողովրդի հավատալիքների ու կենցաղային սովորությունների մեջ, վորոնք կապված են Զատիկի տոնակատարության հետ: Այդ ազգագրական մնացորդ-

ները մի անգամ ևս ապացուցում են Քրիստոսի հարության կամ Ջատկի տոնի յերկրագործական բնույթը։ Այդպես են զատկական շնորհավորանքները, վորոնք միշտ ուղեկցում են հացի առատության բերքի հաջողության բարեմաղթություններով։

Վերջապես մեր գլուղական միջավայրում Ջատկի տոնին կանաչեղեններից պատրաստվող մի շարք կերակուրները, դառն ու ձուկը, հատուկ թխվածք—խմորեղեններն արտահայտում են հացի ու յերկրագործության աստծու զաղափարը։

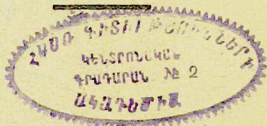
4. Յեկեղեցին և հոգևորականությունը շքեղ, հանդիսավոր գույն են ապրիս Քրիստոսի հարության տոնին, իսկ կուրացած հավատացյալ մասսաներն անձնատուր են լինում վորկրամով կեր ու խումի, անմիտ ուրախությունների, արբեցողության։ Այդ և հարկավոր տիրապետող դասակարգին, կապիտալիստ—կուլակներին, վորպեսզի շահագործվող ժողովրդական մասսաները, շլացած տոնական հանդիսականատարումներից, անզուսպ արբեցություն և կեր ու խումի մեջ մոռանան իրենց թշվառ, անվերջ կեղեքման լենթակա կյանքը, հավատալով, թե այդպես և սահմանված շրջանում։ Այստեղ մենք տեսնում ենք, թե ինչպես կրոնը հոգևոր ճնշման ձևերից մեկն է, ճնշման, վոր տիրում է ամենուրեք աշխատավոր զանգվածների վրա, վորոնք տանջվում են չքավորության, կարիքի և կապիտալիստների ճիրաններում։

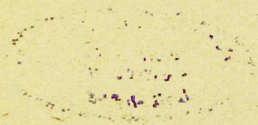
ՅԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Մենք տեսնում ենք, վոր կրոնն իր եյությամբ հանդիսանում է հնադույն սովորությունների, կեն-

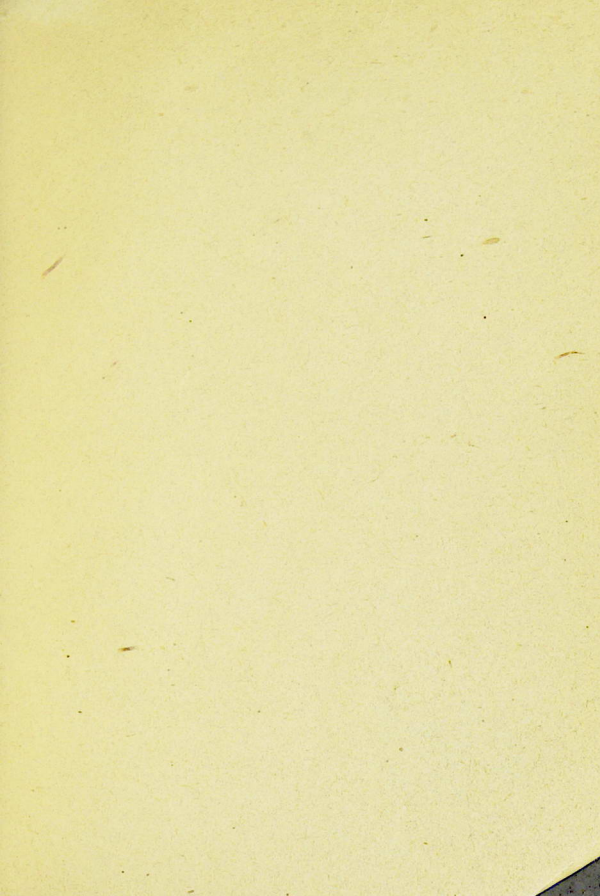
ցաղային հին ձևերի ամենամեծ պահպանողը, մտավոր
զարգացման կաշկանդողը: Այդ հանգամանքն և պատ-
ճառ դառնում, վոր իր զարգացման ամբողջ ընթաց-
քում՝ կրոնը հանդիսացել և բոլոր ժողովրդների կյան-
քում վորպես հետադիմական, հակահեղափոխական ա-
մենախոշոր գործոն: Արտադրական միջոցների ու հա-
սարակական հարաբերությունների դասակարգային
սոցիալական ձևերում՝ կրոնն ու յեկեղեցին միշտ դար-
ձել են գործիք շահագործողների ձեռքում՝ աշխատա-
վորներին ստրկացնելու և ճնշելու տիրապետող դա-
սակարգերի տիրակալությունն ամրապնդելու և տյգ
ճնշումներին, շահագործումներին, տիրակալություննե-
րին աստվածային սանկցիա տալու համար:

Բոլոր կապիտալիստական յերկրներում բուր-
ժուազիան, աղնվականությունն և հոգևորականությու-
նը՝ բոլոր հետադեմ տարրերի մասնակցությամբ «փա-
ռահեղ» տոնելու յեն «Ջատիկը» աշխատավոր մասսա-
ների ուշադրությունը հեղափոխությունից, դասակար-
գային պայքարից դեպի կրոնը թեքելու համար: Մեզ
մոտ աշխատավոր մասսան լծված սոցիալիստական շի-
նարարության՝ կարիք չի զգում կրոնի, խավարամը-
սության և սնոտիապաշտության: Նա միայն գիտա-
կան ձևերի աջակցությամբ պետք և վարի իր տնտե-
սությունը, դաստիարակվելով մարտնչող մատերիա-
լիզմի գաղափարներով, գիտական կոմմունիզմի վոգով:

գԱԱ Հիմնարար գիտ. գրադ.

FL0038867

ԳԻՆԸ 7 ԿՈՂ. ՄԹ.Ս. (1 մամուլ)

Օ. Петросյан и Ниманд

ПРОТИВ ПАСХИ

(Тезисы для докладчиков)

Госиздат ССР Армении
Эривань—1930